

werd gezegd van degenen die geen kuiten hebben, dunnen benen, die de vrije schippers, in scherts gesproken, zouden nemen als schipbomen !

M. LABYN
(’t vervolgt)

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT BORLUUTFUNDA- TIE EN HET LAM GODS (Vervolg en Slot)

1976 mei 21-31. Alex Wauters had van de Toeristische Dienst van de stad Gent de opdracht gekregen om een kopie te maken naar het Lam Gods. De eerste reeds voltooide panelen werden tentoongesteld in het Congrescentrum te Gent.

1976 juni 15. William Beun werkte de kopie van het Lam Gods begonnen door Alex Wauters verder af. Deze repliek is bedoeld als publiciteit voor het cultureel patrimonium van Gent (!?).

1977 september 3. Als onderwerp voor de Belgische postzegeluitgave gewijd aan de 50ste verjaring van de “International Federation of Library Associations” koos men voor een boekfragment uit het St.-Jan-Baptist-tafereel.

1978 januari 31. Tijdens een oefenbeurt om het retabel te verwijderen uit de Vytkapel in noodgevallen werden de panelen overgebracht naar de sacristie. Tijdens deze transactie viel het Johannes-de-Doper-paneel gespleten in twee delen op de grond. Opvallend is dat tijdens deze gelegenheid de kerkfabriek van St.-Baafs foto’s en lichtbeelden heeft laten nemen met het oog op reproductie voor verkoop in de kerk aan bezoekers.

1978 maart 2. De befaamde kunstexpert Roger Marijnissen waagt zich aan een gok en meent dat de Rechtvaardige Rechters verborgen zaten in een huis aan de Komijnstraat te Gent. De vroegere bewoonster(s) stond(en) in nauwe relatie(s) met Goedertier (cfr 1939).

1979 oktober 2. Het beschadigde Johannestafereel werd gerestaureerd door het Belgisch Kunstpatrimonium en op deze datum terug in het raam van het veelluik geplaatst. Inmiddels waren er ook onderzoeken uitgegaan naar de veiligheid van het retabel. Het besluit was dat de Vytkapel weinig mogelijkheden te bieden had om het retabel te beschermen tegen rampen (vb. : brand).

1982, mei 26 (vóór). De overheid had geld gegeven om het retabel beter te laten beveiligen. Blijkbaar had het bisdom dit verkeerd begrepen en heeft het de toezichter van het retabel beter beschermd door het aanbrengen van een glazen loket in de Vytkapel.

1983. Prof Dr. A. Van Elslander dacht in 1984 Lucas de Heere, de 16de eeuwse all-roundkunstenaar, te herdenken, daar het 400 jaar geleden was dat deze te Gent geboren werd en 350 jaar dat hij er overleed. Er werd gepraat over het aanbrengen van zijn ode, die oorspronkelijk rechtover het Lam Gods hing in de Vytkapel.

Eerste publicatie over "De van Eycks te Gent" in Ghendtsche Tydinghen, 12de jg, blz. 151-165, en tevens ook de eerste nr. 1 van de nota's waarvan in dit artikel nog steeds naar teruggerepen werd. Dit artikel werd nog in hetzelfde jaar opgevolgd door "De van Eycks te Gent II : De verblijfplaatsen", blz. 268-277 (nota's : 50-65). Bij deze artikels waren er tevens twee illustraties van het Lam Gods : "De Rechtvaardige Rechters" (origineel, blz. 158) en het stadsgezicht op het gesloten retabel (blz. 273).

1984, januari 28. Na 30 januari 1978 (cfr.) stelde het rijk een commissie samen die zich bezig hield met de conservatie van het Lam Gods, gelijktijdig riep ook het bisdom Gent een stichting in het leven die zgn. dezelfde belangen behartigt. In begin 1983 werd in de persmededelingen kenbaar gemaakt dat de eerste commissie het noodzakelijk vond dat er beschermingsmaatregelen werden genomen vooral op gebied van de klimatologische factor. Om die reden werd voorgesteld om het retabel over te brengen naar de huidige doopkapel, wat ook bekrachtigd werd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Op 28 januari tijdens een persconferentie maakte Karel Poma, gemeenschapsminister van Cultuur, bekend dat dit projekt geschat op ± 4,5 miljoen frank zou gesponserd worden door "American Express" (319). De integratie van de ruimte waar het retabel zou in opgeslagen worden, kan men moeilijk als een be kroonde renovatie beschouwen. De stichting van het bisdom is niet gelukkig met deze beslissing; zij wijst erop dat het Lam Gods voor de Vytkapel geschilderd is geworden en dat het retabel er reeds meer dan 5 eeuwen vertoeft.

1984. De 50ste verjaring van de diefstal van het paneel der Rechtvaardige Rechters brengt enige opschudding te Gent teweeg. Zaterdag 29 september werd een monument te Melle opgeheven met het oog op de ontdekking ervan, wat uitbleef.

Als vervolg op de artikels over van Eyck in 1983 (cfr.) vinden we op blz. 29 van Ghendtsche Tydinghen, 13de jg., "III De van Eycks te Gent : Hun oeuvre (nota's 60-77) terug, dat verlengd werd met "IV De van Eycks en het Prinsenhof te Gent" tussen pagina's 180-193 (nota's 78-101). Het kon

niet op en in dat jaar verscheen nog “V. De van Eycks te Gent : Leerlingen en medewerkers (1ste deel)”, blz. 319-332 (nota's 102-140), waarbij vooral de befaamde zuster Elisabeth van Eyck en Lieven van der Clite besproken werd. Voor de verdere relatie tussen de familieleden verwijzen we naar ons artikel in “Het Brugs Ommeland” met name : “De herkomst van de gebroeders van Eyck” (1985, 25ste jg., blz. 235-259). De bespreking over Lieven Van der Clite lag aan de basis van het terugvinden van zijn Laatste Oordeel geschilderd in 1413 voor het Gentse Gravensteen. Dit tafereel wordt thans bewaard in het Stedelijk Museum van Diest (320).

1985. Het vervolg op “V. De van Eycks te Gent : Leerlingen en medewerkers (2de deel) verscheen in Ghendtsche Tydinghen, 14de jg, blz. 26-44 (nota's 141-198) en handelde over Gerard en (de nooit bestaande) Jan van der Meere, (de legendarische) Simon van den Bossche en zijn schildersfamilie, Olivier Portier en Pieter van der Pale, (de uit de fantasie geboren) Lieven van der Goes en Petrus Christus. Een vraag waarmee we nog steeds zitten, is in welke mate Gerard van der Meere een schilder was, daar hij enkel optreedt als borg bij de opname van een schilder ! In die periode treffen we ook een schrijver aan te Gent onder (de zeer veel voorkomende) naam Gerard van der Meere.

In hetzelfde jaar nog neemt ons artikel “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods” zijn aanvang (blz. 342-348, nota's 200-210C) met de jaren 1432-1440.

1986 februari. De werken aan de Doopkapel nemen hun aanvang (319). De Doopkapel zou volgens experts een betere beschutting kunnen bieden (vb. bij brand) aan het retabel dan de Vytkapel, waar het reeds meer dan 5 eeuwen vertoefd heeft. In april waren reeds de betonnen platen gemonteerd in de kapel.

1986 april 5 & 6. Voorverkoop van de postzegels gewijd aan het Lam Gods-retabel. Zij omvatten nr. 5 en 6 der Belgische uitgaven en zijn ondergebracht in de reeks van culturele : de Madonna (9 + 2 Fr.), God-de-Almachtige (13 + 3 Fr.), St.-Jan-Baptist (24 + 6 Fr.) en de Aanbidding van het Lam (50 + 12 Fr.).

1986 juli 8 Het retabel werd overgebracht van de Vytkapel naar de Doopkapel. De lijst echter bleef in de Vytkapel verlaten en alleen achter.

1986. We zitten in Ghendtsche Tydinghen volop in het artikel “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods”, dat handelt over de jaren 1440-1449 (blz. 56-59), 1450-1469 (blz. 108-111) met een illustratie van het landschap op het Kluizenaarstafereel, 1467-1478 (blz. 169-172,

nota's 211-223 A), 1475-1500 (blz. 230-233), 1500-1535 (blz. 282-285) met een illustratie van "Het Hemels Jeruzalem" uit het middenpaneel, en 1542-1561 (blz. 329-332, nota's 224-8).

1987. "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods" loopt verder in de 16de jaargang van Ghendtsche Tydinghen over de jaartallen 1562-1583 (blz. 25-29, nota's 229-237), 1580-1623 (blz. 102-106, nota's 238-242), 1600-1638 (blz. 143-148, nota's 243-5), 1640-1700 (blz. 201-206, nota's 246-9) met een foto van de H. Maagd, 1704-1768 (blz. 269-273, nota's 250-5), en 1769-1800 (blz. 335-340, nota's 256-262).

Voor 1987 vermelden we nog het artikel "De Sint-Salvatorskathedraal als inspiratiebron voor van Eyck" (Lam Gods) van R. van Elslande in "Het Brugs Ommeland" (27ste jg., blz 173-176), waarin tevens aandacht gevestigd wordt aan de opdracht van de Bruggeling Jan de Visch aan Hubert van Eyck. Dit artikel zal in de nabije toekomst opgevolgd worden in hetzelfde tijdschrift met "Het Brugse atelier van Jan van Eyck", "De erfenis van Jan van Eyck" en "De leerlingen en navolgers van Jan van Eyck".

1988. De ontknoping is nabij van "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods" in de 17de jaargang van ons tijdschrift en handelt over de jaren 1802-1825 (blz. 54-58, nota's 263-273), 1825-1846 (blz. 100-103, nota's 274-284),...

Een halve eeuw geschiedenis over het Gentse veelluik biedt U het nummer 3 van 1988 (blz. 140-144, noten 285-295), nl. van 1847 tot 1898.

In het nummer 4 van 1988 werd in G.T. de gebeurtenissen vanaf 1900 tot 1932 belicht (blz. 216-221, noten 296-305). De muziek van de orgelspelende engel op blz. 218 is dan ook gewijd aan het feit dat alle panelen van het Lam Gods terug samen prijkten in de Vytkapel.

En eindelijk kwam dan toch de bespreking van de diefstal in het nummer 5 van 1988 (blz. 291-295, noten 306-310). Een detail van het gezicht van Adam treft men aan op pagina 292.

De zwerftocht die het Gentse retabel moest doorstaan tijdens en na de tweede wereldoorlog (1940-1952) wordt beschreven in het laatste nummer van 1988 (blz. 330-333, noten 311-316), dit wordt nog geïllustreerd met een zicht op het kasteel van Pau (blz. 330), waar het veelluik kortstondig verbleef.

Vermeldenswaardig voor 1988 is het artikel "De Bevernaar Joos Vyt, diplomaat van Filips de Goede" in "Het land van Beveren" (31ste jg., nr. 3, blz. 98-112) van R. van Elslande, waarin tevens een verblijf van Hubert van Eyck in de streek van de Elzas aangehaald wordt. Binnenkort krijgt dit artikel een vervolg waarin de geschonken gronden in het Waasland voor het onderhoud van de Vyt-Borluutfundatie besproken worden.

1989. In het eerste nummer van ons tijdschrift (blz. 53-56, noten 317-8) wordt de geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods belicht vanaf 1952 tot heden. Dit wordt gevolgd door een beknopt overzicht van de publicaties in ons tijdschrift over “De van Eycks te Gent” (1983-1985) en “De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het Lam Gods” (1985-1989).

ADDENDA

1510 omstreeks. In het Brevarium Mayer van den Bergh, bewaard in het gelijknamig museum te Antwerpen, treffen we in de randversiering bij de maand november (f°6) bovenaan een vrije interpretatie aan van het middenpaneel van het Lam Gods en wel in combinatie met Van der Goes' verloren geraakte “Kroning” van de H. Maagd. Daaronder zien we een Hel en Vagevuur waaruit zielen gered worden door engelen. Merken we op dat de verloren geraakte predella van het Lam Gods een gelijkaardige voorstelling had. Mogen we deze illustratie soms daarmee in verband brengen, daar te meer het witte paard van het St.-Maartentaferaal op dezelfde pagina te ruggaat op dat van het gestolen paneel ? Dit boek werd verlucht door de Gentenaars Gerard Horenbout en Simon Bening.

1753. Dr. M. Gysseling wees ons op een overgeslagen inventaris van de St.-Baafskathedraal waarin duidelijk een overzicht van de fundatie wordt naar voor gebracht, die in 1435 werd gesticht (Kerkrekening B. 4928).

1817. Hierbij willen we de Heemkundige Kring van Lokeren en omgeving bedanken voor het toesturen van een door ons niet bekend artikel in hun tijdschrift “De Soevereinen” in verband met de gebeurtenissen van de luiken van het Lam Gods.

NOTEN

319. *H. Collumbien*, Nieuws uit Oost-Vlaanderen, in : Natuur- en stedschoon, jg. 53, nr. 1, jan. Febr. 1984, blz. 22-24; *Anoniem*, Transfert Lam Godsretabel van de Joos Vijdkapel naar de doopkapel. St.-Baafskathedraal Gent, in : S.O.S. Gent informatieblad, jg. 7, nr. 23, april 1984, blz. bijgevoegd vooraan; *F. De Clippele*, Het Lam-Gods-debat, in : S.O.S. Gent informatieblad, jg. 7, nr. 24, augustus 1984, blz. 4.
320. *R. van Elslande*, Het Laatste Oordeel van de Meester van Diest, met name Lieven van der Clite (en Augustijn de Brune), in : Meer Schoonheid, jg. 4, 1986, blz. 98-108; jg. 5, 1987, blz. 1-12, 33-44, 82-84.

Naschrift

We hopen maar dat deze artikels niet enkel en alleen zullen geraadpleegd worden in verband met het Lam Gods. Ze vormen ook een waardevolle bron voor talrijke vorsers die begaan zijn met Gent. In de uitgebreide bibliografie vindt men dan ook talrijke gegevens over de Arteveldestad. Verder is het onze uitdrukkelijkste wens dat in de toekomst deze chroniek zal aangevuld en verbeterd worden.

Rudy VAN ELSLANDE

VAN ALLE MARKTEN THUIS

Deel IX DE VISMARKT

“Visch ! visch ! schellevisch !
die van den nacht gevangen is !”
(Uitroep van de visleurders)

Door zijn ligging aan de samenvloeiing van Leie en Schelde, was Gent een waterrijke en dus ook visrijke streek. In oude geschriften leest men dat heel wat Gentenaars zich omstreeks het jaar duizend onledig hielden met de visvangst. Het betrof hier uiteraard riviervis, zoals baars, karper, paling, enz..., wat toen nog in onze ongepolueerde rivieren kon. De Schelde liet echter ook toe zeevis van boven Antwerpen aan te voeren. Zo is reeds zeer vroeg in de toltarieven sprake van zeebaars, spiering en mosselen. Justus Billiet heeft het over “aberdaan (1) en bakelau ofte terrenoeufvis (2), dat syn kleyne aberdanen die de Fransche ende Inghelsche met heele vloten, schepen gaen visschen op de kusten van Indien, die niet en vallen soo groot, soo dicke ende wit ghelyck den Hollandschen, maer syn veel beter van smaecke, ende worden hier somtijds vercocht, voor Hollandschen, ofte Zeeuschen; in Spanniën, ende in Italiën en willen genen anderen eten als van deze terrenoeufvis.”

Niet alleen per schip, maar ook met karren over land werd vis aangevoerd, zoals we uit een voorgebod uit 1337 kunnen opmaken. Het lossen gebeurde aan de “aerd” of talud van de Leie, evenwel gecontroleerd door een stadstoezichter die controle moest houden op hoeveelheid, herkomst en prijs. De vis werd in die tijd nog niet geakaakt, t. t. z. de ingewanden werden er niet uit verwijderd, zodat hij slechts beperkt houdbaar was en dus terstond